

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ПИТАННЯ та МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНИХ РОБІТ
з курсу

Палеогеографія України

Для студентів напрямку підготовки
6.040104 – Географія

Методичні вказівки розглянуті на засіданні кафедри
геоморфології і палеогеографії
і рекомендовані до друку
Вченою радою географічного факультету,
протокол № 2 від 13.03. 2013 р.

Гнатюк Р.М. Навчальна програма, питання та методичні вказівки для семінарських занять і самостійних робіт з курсу “Палеогеографія України” (для студентів напряму підготовки 6.040104 – Географія). – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 29 с.

Подані програма навчального курсу, питання та вказівки для семінарських занять і самостійних робіт, теми рефератів, екзаменаційні питання, список рекомендованої літератури з курсу, примірник тестів для самоконтролю та перевірки якості знань студентів.

Рекомендовано для студентів географічних факультетів ВНЗ України.

ВСТУП

Навчальний курс “Палеогеографія України” розрахований на студентів географічного факультету 4-го року навчання. Студенти спеціальності “Геоморфологія і палеогеографія” (спеціалізація – *Палеогеографія плейстоцену*) освоюють курс після ознайомлення з загальною та історичною палеогеографією та їх окремими розділами. Дисципліна формує комплексне уявлення про давню природу України, її розвиток у часі та просторі.

Мета курсу – ознайомлення студентів-палеогеографів з особливостями розвитку давньої природи району України в історичному (виділення й характеристика палеогеографічних етапів і подій) та просторовому (виділення й характеристика палеогеографічних регіонів) аспектах.

Основні **завдання** спецкурсу такі:

- 1) представити регіональну палеогеографію як наукову та навчальну дисципліну; розглянути розвиток палеогеографічних досліджень в Україні;
- 2) розглянути підстави, проблеми та пропозиції щодо періодизації історії розвитку давньої природи району України;
- 3) висвітлити особливості розвитку давньої природи головних палеогеографічних регіонів (областей та підобластей) України;
- 4) розглянути зміни палеогеографічних умов протягом окремих періодів і епох пізнього докембрію та фанерозою України, приділяючи особливу увагу характеристиці палеогеографічних етапів і подій неоген-четвертинного періоду;
- 5) ознайомити з актуальними проблемами вивчення палеогеографії пізнього кайнозою України.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати**: 1) що являє собою регіональна палеогеографія як наукова та навчальна дисципліна; 2) критерії виділення палеогеографічних етапів і регіонів різного рангу; 3) загальну схему класифікації давніх ландшафтів; 4) головні етапи й особливості розвитку давньої природи району України у пізньому докембрії, ранньому та пізньому палеозої, мезозої, палеогені, неогені, плейстоцені та голоцені; 5) найважливіші події палеогеографічної історії пізнього докембрію та фанерозою України; 6) сучасні схеми періодизації міоцену, пліоцену, плейстоцену та голоцену України; 7) особливості розвитку давньої природи головних палеогеографічних регіонів (областей та підобластей) України.

Студенти повинні **вміти**: 1) “читати” палеогеографічні та літолого-палеогеографічні карти дрібних та оглядових масштабів; 2) детально й комплексно характеризувати етапи розвитку давньої природи району України та її головні палеогеографічні регіони, самостійно здійснюючи пошук та опрацювання відповідних літературних джерел.

Форма підсумкового контролю знань студентів – іспит.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекц.	П/С	Індив.	СР
Змістовий модуль 1. Вступ до курсу “Палеогеографія України”. Палеогеографія України у пізньому докембрії - палеозої					
Тема 1. Вступ до курсу “Палеогеографія України”	6	4			2
Тема 2. Природа району України у пізньому докембрії	4	2			2
Тема 3. Палеогеографічні регіони фанерозою України	38	4	10	12	12
Тема 4. Природа України у ранньому палеозої	8	4			4
Тема 5. Природа України у герцинську палеогеографічну еру	8	4			4
Разом – змістовий модуль 1	64	18	10	12	24
Змістовий модуль 2. Палеогеографія України у мезокайнозойський час					
Тема 6. Природа України в альпійську палеогеографічну еру. Донеогенові етапи	10	4			6
Тема 7. Природа України у міоцені	10	4			6
Тема 8. Природа України у пліоценовий час	16	4			12
Тема 9. Природа України у плейстоцені	16	4			12
Тема 10. Природа України у пізньо-льодовиковий - голоценовий час	14	2			12
Тема 11. Актуальні проблеми вивчення природи України у пліоцен-четвертинний час	26	2			24
Разом – змістовий модуль 2	92	20	10		72
Усього годин	156	38	10	12	96

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу “Палеогеографія України”.

Палеогеографія України у пізньому докембрії - палеозої

Тема 1. Вступ до курсу “Палеогеографія України”. Регіональна палеогеографія як наукова і навчальна дисципліна. Концепція та тематична структура курсу. Палеогеографічна етапність: глобальний і регіональний аспект; палеогеографічні етапи фанерозою України. Становлення палеогеографії. Розвиток палеогеографічних досліджень в Україні.

Тема 2. Природа району України у пізньому докембрії. Загальна характеристика пізнього докембрію. Палеогеографія пізнього докембрію району України: головні палеогеографічні етапи, події та регіони. Загальна схема класифікації давніх ландшафтів. Пізньопротерозойські ландшафти у районі України.

Тема 3. Палеогеографічні регіони фанерозою України. Палеогеографічне районування. Головні палеогеографічні регіони фанерозою України. Характеристика палеогеографічних регіонів (областей): Центральноукраїнська палеогеографічна область (ПО); Волино-Подільська ПО; Дніпровсько-Донецька ПО; Середньоруська ПО; Причорноморська ПО; Чорноморсько-Кримський палеогеографічний регіон: Кримська та Чорноморська палеогеографічні підобласті; Карпатський палеогеографічний регіон: Карпатська, Передкарпатська та Закарпатська палеогеографічні підобласті.

Тема 4. Природа України у ранньому палеозої. Часові рамки та періодизація каледонської палеогеографічної ери. Палеогеографічна ситуація у районі України напередодні каледонської палеогеографічної ери. Головні етапи і події каледонської ери: ранньокаледонський таласократичний період; ранньокаледонський геократичний період; пізньокаледонський таласократичний період; пізньокаледонський геократичний період.

Тема 5. Природа України у герцинську палеогеографічну еру. Загальна характеристика та періодизація ери. Таласократичний період: рання (девонська) та пізня (кам'яновугільна) епохи. Геократичний (пермо-тріасовий) період. Волино-Подільська та Дніпровсько-Донецька області в герцинську палеогеографічну еру.

Змістовий модуль 2. Палеогеографія України у мезокайнозойський час

Тема 6. Природа України в альпійську палеогеографічну еру. Донеогенові етапи. Часові рамки та періодизація альпійської палеогеографічної ери. Загаль-

на характеристика ери. Ранньоальпійський (мезозойський) період: рання (пізньотріасово-середньоюрська) геократична епоха; рання (пізньоюрська) таласократична епоха; пізня (ранньокрейдова) геократична епоха; пізня (пізньокрейдова) таласократична епоха. Волино-Подільська палеогеографічна область у крейдовому періоді. Середньоальпійський (палеогеновий) період: рання епоха; середня епоха; пізня (олігоценова) епоха. Палеогеновий період у Карпатському регіоні України.

Тема 7. Природа України у міоцені. Періодизація міоцену Тетису та Паратетису. Природа України у ранньому міоцені. Палеогеографічна ситуація в середньоміоценовий час. Волино-Подільська палеогеографічна область у середньому міоцені. Палеогеографія України у пізньому міоцені: сарматський етап; меотичний етап; понтичний етап. Мессінська соляна криза. Причорноморська та Чорноморсько-Кримська палеогеографічні області у пізньому міоцені.

Тема 8. Природа України у пліоценовий час. Часові рамки та періодизація пліоцену. Загальна характеристика пліоцену України. Природа України у ранньопліоценовий (кімерійський) час. Палеогеографічна ситуація в пізньому пліоцені. Причорноморська палеогеографічна область у ранньому і пізньому пліоцені.

Тема 9. Природа України у плейстоцені. Загальні риси та вивченість плейстоцену України. Періодизація плейстоцену України. Еоплейстоценова епоха. Неоплейстоценова епоха: ранньонеоплейстоценовий етап; середньонеоплейстоценовий етап; пізньонеоплейстоценовий етап. Епоха останнього зледеніння. Чорноморська палеогеографічна область у плейстоцені: еоплейстоценовий етап; ранньонеоплейстоценовий етап; загальні особливості та головні етапи розвитку Чорноморського басейну протягом середнього та пізнього неоплейстоцену.

Тема 10. Природа України у пізньольодовиковий - голоценовий час. Періодизація пізньольодовиків'я та голоцену. Природа України у пізньольодовиковий час. Палеогеографічна ситуація у ранньому-середньому голоцені. Головні етапи і події пізнього голоцену. Історія Чорноморського басейну у пізньольодовиковий і голоценовий час.

Тема 11. Актуальні проблеми вивчення природи України у пліоцен-четвертинний час. Загальні зауваження. Головні проблемні питання стратиграфії та палеогеографії пліоцену України. Пліоцен північно-західного передгір'я Криму. Головні проблемні питання стратиграфії та палеогеографії плейстоцену та голоцену України. Походження та розчленування ґрунтово-лесових покривів і

умови їхнього формування. Хронологічна позиція й ранг епохи дніпровського зледеніння.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Питання на перший модуль

1. Розвиток палеогеографічних досліджень в Україні до Другої світової війни.
2. Розвиток палеогеографічних досліджень в Україні після Другої світової війни.
3. Палеогеографічна етапність: глобальний і регіональний аспект.
4. Періодизація фанерозою України: палеогеографічні етапи, критерії та проблеми їхнього виділення.
5. Пізній докембрій району України: палеогеографічні етапи, події та регіони.
6. Особливості природи пізнього докембрію у районі України. Панівні пізньопротерозойські ландшафти.
7. Часові рамки та періодизація каледонської палеогеографічної ери для району України.
8. Палеогеографічна ситуація у районі України напередодні каледонської палеогеографічної ери.
9. Природа України у ранньому періоді каледонської палеогеографічної ери.
10. Природа України у пізньому періоді каледонської палеогеографічної ери.
11. Часові рамки та періодизація герцинської палеогеографічної ери.
12. Природа України у ранню епоху таласократичного періоду герцинської палеогеографічної ери.
13. Природа України у пізню епоху таласократичного періоду герцинської палеогеографічної ери.
14. Природа України у пізній (геократичний) період герцинської палеогеографічної ери.
15. Палеогеографічні регіони фанерозою України: палеогеографічні країни та області, критерії та проблеми їхнього виділення.
16. Центральноукраїнська палеогеографічна область.
17. Волино-Подільська палеогеографічна область.
18. Дніпровсько-Донецька палеогеографічна область.
19. Палеогеографічні особливості Донецького регіону.
20. Палеогеографічні особливості Середньоруської та Південноукраїнської областей.
21. Чорноморсько-Кримський палеогеографічний регіон.
22. Кримська палеогеографічна підобласть.
23. Карпатський палеогеографічний регіон.

24. Палеогеографічні особливості Передкарпатського та Закарпатського регіонів України.

Питання до семінарських занять на тему
“Характеристика вибраного палеогеографічного регіону”
(теми рефератів і питань)

1. Волино-Поділля у каледонську палеогеографічну еру.
2. Волино-Подільська область у герцинську палеогеографічну еру.
3. Дніпровсько-Донецька область у герцинську палеогеографічну еру.
4. Волино-Поділля у крейдовому періоді.
5. Карпатський регіон України у доорогеновий період альпійської палеогеографічної ери.
6. Карпатська палеогеографічна область у неогені.
7. Волино-Поділля у палеогеновий час.
8. Волино-Подільська палеогеографічна область у ранньому - середньому міоцені.
9. Волино-Подільська палеогеографічна область у пізньому міоцені (післябаденський час).
10. Передкарпатська палеогеографічна підобласть у ранньому міоцені.
11. Передкарпатська палеогеографічна підобласть у середньому - пізньому міоцені.
12. Неоген Закарпаття.
13. Природа рівнинно-платформної України в сарматський час.
14. Причорноморська палеогеографічна область у пізньому міоцені (сарматсько-понтичний час).
15. Причорноморська палеогеографічна область у пліоценовий час.
16. Чорноморсько-Кримський палеогеографічний регіон у неогені.
17. Район Гірського Криму у донеогеновий час.
18. Район Гірського Криму у неоген-четвертинний час.
19. Район північно-західного передгір'я Гірського Криму у неогеновий час.
20. Четвертинна палеогеографія Чорноморського басейну.
21. Четвертинна палеогеографія Київського Придніпров'я.
22. Четвертинна палеогеографія Середнього Придністер'я.
23. Четвертинна палеогеографія Сянсько-Дністерського межиріччя.
24. Антропоген Закарпаття.

Студенти, готуючись до семінарських занять, пишуть реферат і готують виступ на відповідну тему. Тривалість виступу – висвітлення одного питання – від 10 до 15 хвилин.

Вимоги до написання та оформлення рефератів

Оптимальний *обсяг* реферату – 7-8 сторінок друкованого тексту (14-тий кегель, інтервал 1,15) без титульної сторінки. Оформлення реферату має відповідати стандартним вимогам. Сторінки реферату нумерують: загальна нумерація починається з титульного листа, проте порядковий номер на ньому не ставиться.

Реферат має бути *структурованим* – містити вступ, основну частину, поділену на пункти та підпункти, висновки.

У *вступі* обсягом до 1 с. пишуть про межі і особливості розташування палеогеографічного регіону, його приуроченість до певних геоструктур тощо. Доцільно зазначити, яким є рівень палеогеографічної вивченості регіону, яка достовірність здійснених палеогеографічних реконструкцій; бажано вказати на мало досліджені чи проблемні питання, безпосередньо пов'язані з тематикою реферату, наголосити на значенні регіону для вивчення давньої природи України.

В *основній частині* реферату необхідно представити:

1) обґрунтовану періодизацію палеогеографічної історії регіону (варто виділити два, три чи чотири головні палеогеографічні етапи і поділити їх за потреби на два-три підетапи; вказати, за якими ознаками вони виділені);

2) поетапну характеристику різних компонентів і особливостей природи регіону із зазначенням панівних палеоландшафтів і найважливіших палеогеографічних подій (характеризуючи давню природу регіону у той чи інший час, слід акцентувати не на літологічних і літолого-фаціальних особливостях відкладів та органічних рештках відповідного віку, а на палеогеографічній інформації, яку можна отримати, аналізуючи їх!; підсумовуючи особливості природи регіону протягом певного палеогеографічного етапу, слід характеризувати не лише умови осадонагромадження, а й давні (відтворені) ландшафти!).

При опрацюванні багатьох тем у межах об'єктного палеогеографічного регіону доцільно виокремити кілька субрегіонів і схарактеризувати регіональну диференціацію палеогеографічних умов під час виділених етапів. У рефераті бажано зупинятися на дискусійних питаннях, наводити суперечливі судження різних фахівців та висловлювати власні думки та висновки.

У тексті основної частини реферату обов'язкові посилання на використані літературні та інтернет-джерела. Їх роблять, посилаючись на автора / першого з авторів та рік публікації або вказують на її порядковий номер у списку використаних джерел. У разі наведення цитат з монографій (книг) вказують також і на сторінки використаних публікацій, наприклад (*Веклич и др., 1984; с. 62-63*). У

разі використання інтернет-джерел вказують на відповідні веб-сторінки.

Висновки обов'язкові і важливі для оцінки за реферат. Добре зроблені висновки висвітлюють специфіку схарактеризованого палеогеографічного регіону та розкривають найсуттєвіші особливості головних етапів розвитку його природи. Обсяг висновків не повинен перевищувати 1 с.

Обов'язковий і важливий *список використаних джерел*. Його складають з дотриманням загальноприйнятих вимог – згідно зразків, узятих з сучасних наукових публікацій чи навчально-методичних напрацювань. До списку використаних джерел мають бути включені лише ті публікації, які опрацьовані й використані студентом для написання реферату і на які є посилання у тексті.

Реферат оцінюють за такими критеріями: повнота та глибина розкриття теми, вирішення поставлених завдань, їхня складність; важливість і правильність висновків, їх відповідність змісту основної частини праці; грамотність; стиль викладу; оформлення реферату; обсяг виконаної роботи; повнота використання рекомендованої літератури, використання самостійно знайдених джерел.

Розподіл питань до семінарських занять на тему

Характеристика вибраного палеогеографічного регіону

Перше заняття

1. Волино-Поділля у каледонську палеогеографічну еру.
2. Волино-Подільська область у герцинську палеогеографічну еру.
3. Дніпровсько-Донецька область у герцинську палеогеографічну еру.

Друге заняття

4. Волино-Поділля у крейдовому періоді.
5. Волино-Поділля у палеогеновий час.
6. Карпатський регіон України у доорогенний період альпійської палеогеографічної ери.
7. Район Гірського Криму у донеогеновий час.

Третє заняття

8. Карпатська палеогеографічна область у неогені.
9. Волино-Подільська палеогеографічна область у ранньому-середньому міоцені.
10. Волино-Подільська палеогеографічна область у пізньому міоцені (післябаденський час).
11. Передкарпатська палеогеографічна підобласть у ранньому міоцені.
12. Передкарпатська палеогеографічна підобласть у середньому-пізньому міоцені.
13. Неоген Закарпаття.
14. Чорноморсько-Кримський палеогеографічний регіон у неогені.
15. Причорноморська палеогеографічна область у пізньому міоцені

(сарматсько-понтичний час).

16. Природа рівнинно-платформної України в сарматський час.

Четверте заняття

17. Район Гірського Криму у неоген-четвертинний час.

18. Район північно-західного передгір'я Гірського Криму у неогеновий час.

19. Причорноморська палеогеографічна область у пліоценовий час.

20. Четвертинна палеогеографія Чорноморського басейну.

П'яте заняття

21. Четвертинна палеогеографія Київського Придніпров'я.

22. Четвертинна палеогеографія Середнього Придністер'я.

23. Четвертинна палеогеографія Сянсько-Дністерського межиріччя.

24. Антропоген Закарпаття.

Тестові питання на другий модуль

Палеогеографічні особливості, етапи та події пізнього докембрію та фанерозою України

(тестові питання для самоконтролю та перевірки якості знань)

1. Перша школа палеогеографічних досліджень в Україні була сформована у

- 30-і роки 20-го ст.

- 60-і роки 20-го ст.

- 50-і роки 20-го ст.

- 80-і роки 20-го ст.

2. Представник київської школи палеогеографічних досліджень, створеної М. Векличем

- В. Крокос

- В. Бондарчук

- П. Заморій

- Н. Сіренко

3. Основи сучасної періодизації плейстоцену України були закладені

- В. Крокосом

- В. Бондарчуком

- П. Тутковським

- Ю. Полянським

4. Київську школу палеогеографічних досліджень очолив і створив

- В. Крокос

- В. Бондарчук

- П. Тутковський

- М. Веклич

5. Спеціалізація київської школи палеогеографічних досліджень

- палеогеографія кайнозою

- палеогеографія пізнього кайнозою

- палеогеографія неогену

- палеогеографія голоцену

6. Час утворення трапової формації України

- ранній девон
- ранній венд
- рання крейда
- пізня юра

7. У ранньому венді наземні вулканогенні ландшафти існували у межах

- Центральноукраїнського регіону
- Волино-Подільського регіону
- Карпатського регіону
- Дніпровсько-Донецького регіону

8. Початок венду у Волино-Подільському регіоні України ознаменований

- байкальською складчастістю
- регресією моря
- траповим вулканізмом і морською трансгресією
- траповим вулканізмом

9. Найдавніша трансгресія, задокументована у відкладах Волино-Поділля, відбулась у

- середньому карбоні
- ранньому венді
- ранньому палеозої
- пізньому ордовіку

10. Для відтворення палеогеографічних умов пізнього докембрію найінформативнішим є

- Центральноукраїнський регіон
- Волино-Подільський регіон
- Карпатський регіон
- Дніпровсько-Донецький регіон

11. Опорна палеогеографічна область для вивчення особливостей природи України протягом раннього палеозою

- Центральноукраїнська
- Волино-Подільська
- Карпатська
- Дніпровсько-Донецька

12. Опорний регіон України для вивчення палеогеографії силуру-раннього девону

- Центральноукраїнський
- Волино-Подільський
- Карпатський
- Дніпровсько-Донецький

13. Опорний регіон України для вивчення палеогеографії пізнього девону-карбону

- Центральноукраїнський
- Волино-Подільський
- Карпатський
- Дніпровсько-Донецький

14. Нашим знанням про природу України у каледонську палеогеографічну еру завдячуємо передусім

- Центральноукраїнському регіону
- Волино-Подільському регіону
- Карпатському регіону
- Дніпровсько-Донецькому регіону

15. Нашим знанням про розвиток природи України у герцинську палеогеографічну еру завдячуємо передусім
- Центральноукраїнському регіону
 - Волино-Подільському регіону
 - Карпатському регіону
 - Дніпровсько-Донецькому регіону
16. Час виокремлення Центральноукраїнської палеогеографічної області
- середній палеозой
 - рифей
 - ранній палеозой
 - пізній ордовик
17. Палеогеографічний регіон України, у межах якого у пізньому протерозої існували наземні вулканогенні ландшафти
- Центральноукраїнський
 - Волино-Подільський
 - Карпатський
 - Дніпровсько-Донецький
18. Палеогеографічний регіон, у межах якого у палеозої були утворені пасма рифових споруд
- Центральноукраїнський
 - Волино-Подільський
 - Карпатський
 - Дніпровсько-Донецький
19. Палеогеографічний регіон, у межах якого у неогені були утворені пасма бар'єрних рифів
- Центральноукраїнський
 - Волино-Подільський
 - Карпатський
 - Дніпровсько-Донецький
20. Палеогеографічний регіон, у межах якого знайдені рештки перших наземних рослин (псилофітів)
- Центральноукраїнський
 - Волино-Подільський
 - Карпатський
 - Дніпровсько-Донецький
21. Палеогеографічний регіон, у межах якого знайдені рештки панцерних риб девону
- Центральноукраїнський
 - Волино-Подільський
 - Карпатський
 - Дніпровсько-Донецький
22. Палеогеографічний регіон, у межах якого була утворена червоноколірна формація девону
- Центральноукраїнський
 - Волино-Подільський
 - Карпатський
 - Дніпровсько-Донецький

23. Палеогеографічний регіон, у межах якого була утворена найпотужніша соленосна формація девону
- Центральноукраїнський
 - Карпатський
 - Волино-Подільський
 - Дніпровсько-Донецький
24. Палеогеографічний регіон, у межах якого були утворені вулканогенні ландшафти у першій половині альпійської ери
- Центральноукраїнський
 - Карпатський
 - Волино-Подільський
 - Чорноморсько-Кримський
25. Палеогеографічний регіон, у межах якого були утворені вулканогенні ландшафти у другій половині альпійської ери
- Центральноукраїнський
 - Карпатський
 - Волино-Подільський
 - Чорноморсько-Кримський
26. Ранньокаледонський таласократичний період у районі України відповідає
- другій половині кембрію
 - другій половині силуру
 - ордовику
 - силуру
27. Ранньокаледонський таласократичний період у районі Волино-Поділля розпочався
- ранньокембрійською трансгресією
 - ранньокембрійською регресією
 - середньокембрійською трансгресією
 - середньокембрійською регресією
28. Ранньокаледонський геократичний період у районі України відповідає
- другій половині кембрію
 - другій половині силуру
 - ордовику
 - силуру
29. Пізньокаледонський таласократичний період у районі України відповідає
- другій половині ордовику
 - другій половині силуру
 - ордовику
 - силуру-початку девону
30. Пізньокаледонський геократичний період у районі України припадає на
- другу половину девону
 - другу половину силуру
 - другу половину ордовику
 - ранній девон
31. Каледонська палеогеографічна ера у районі України завершилась наприкінці
- девону
 - силуру
 - ордовику
 - раннього девону

32. Геологічна епоха – час появи перших наземних рослин (псилофітів)
- середній девон
 - ранній ордовик
 - пізній силур
 - пізній ордовик
33. Найбільша ранньопалеозойська трансгресія у районі Поділля припадає на
- середній кембрій
 - ранній ордовик
 - пізній силур
 - пізній ордовик
34. Умови, сприятливі для нагромадження карбонатних відкладів, на Волино-Поділлі вперше виникають
- у другій половині девону
 - у другій половині силуру
 - в ордовицький час
 - на початку девону
35. Рештки граптолітів характерні для морських відкладів
- девону
 - силуру
 - ордовику
 - раннього девону
36. Геологічна епоха – час утворення найдавніших бар'єрних рифів у межах платформної частини України
- середній кембрій
 - ранній ордовик
 - пізній силур
 - пізній ордовик
37. Початок герцинської палеогеографічної ери у районі України припадає на
- середній девон
 - ранній девон
 - пізній девон
 - пізній силур
38. У палеозої час широкого розвитку болотних ландшафтів у межах платформної частини України припадає на
- середній девон
 - ранній девон
 - пізній девон
 - ранній-середній карбон
39. Розквіт наземної флори у герцинську палеогеографічну еру припадає на
- другу половину девону
 - ранній тріас
 - пізній девон
 - ранній-середній карбон
40. Геологічний період – час тривалого панування гумідних умов протягом герцинської палеогеографічної ери
- девон
 - ранній тріас
 - перм
 - карбон

41. Геологічний період – час формування особливо потужних товщ соленосних відкладів у Дніпровсько-Донецькій палеогеографічній області

- девон
- перм
- тріас
- карбон

42. Час тривалого панування аридних умов протягом останніх 350 млн. років фанерозою охоплював

- другу половину девону
- пермський період
- перм і частину тріасового періоду
- ранній тріас

43. Лісові ландшафти у внутрішніх областях суходолу України вперше появляються у

- девоні
- пермі
- ранньому тріасі
- карбоні

44. Найбільша фанерозойська трансгресія у межах рівнинно-платформної частини України

- пізньосилурійська
- пізньокрейдова
- пізньодевонська
- міоценова

45. Найбільша кайнозойська трансгресія у межах рівнинно-платформної частини України

- пліоценова
- еоценова
- палеоценова
- міоценова

46. Дві найбільші мезокайнозойські трансгресії у межах рівнинно-платформної частини України

- ранньоюрська та пізньокрейдова
- пізньокрейдова та еоценова
- палеоценова та пізньоюрська
- пізньоюрська та пізньокрейдова

47. Утворення альпійського флішового басейну у Карпатському регіоні України розпочалось на початку

- девону
- пермі
- раннього тріасу
- крейди

48. Утворення останньої флішової формації у Карпатському регіоні України завершилось на початку

- пліоцену
- еоцену
- палеоцену
- міоцену

49. Вік полтавської флори

- пліоцен
- палеоцен
- палеоген
- міоцен

50. Геологічний період, під час якого відбулось формування вулканогенних ландшафтів у межах Гірського Криму

- крейдовий
- палеогеновий
- юрський
- неогеновий

51. Геологічна епоха – кліматичний оптимум кайнозою України

- пліоценова
- міоценова
- палеоценова
- еоценова

52. Геологічна епоха мезозою, під час якої існували сприятливі умови для формування рифів у різних регіонах України

- ранньоярська
- пізньоярська
- пізньокрейдова
- ранньокрейдова

53. Геологічна епоха мезозою, під час якої існували сприятливі умови для формування евапоритових товщ на Українському Передкарпатті та Волино-Поділлі

- ранньоярська
- пізньоярська
- пізньокрейдова
- ранньокрейдова

54. Зональні ландшафти, типові для території України у час існування полтавської флори

- лісові суббореальні
- лісові субтропічно-тропічні
- саванні
- перигляціальні

55. В час максимуму еоценової трансгресії було затоплено

- до 40-а відсотків рівнинно-платформної частини України
- більше 50-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- до 20-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- до 10-ти відсотків рівнинно-платформної частини України

56. В час максимуму альб-сеноманської трансгресії було затоплено

- до 60-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- більше 80-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- до 50-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- до 10-ти відсотків рівнинно-платформної частини України

57. Геологічна епоха – кліматичний песімум палеогену

- палеоцен	- еоцен
- олігоцен	- пліоцен

58. Найбільша неогенова трансгресія Східного Паратетису у межах України

- пізньопліоценові	- ранньопліоценова
- ранньоміоценова	- пізньоміоценова

59. Остання “велика” неогенова трансгресія Східного Паратетису у межах України

- меотична	- понтична
- кімерійська	- акчагилська

60. Геологічний вік – час появи гіпаріонової фауни у південній частині України

- сармат	- меотіс
- понт	- кімерій

61. Ландшафти, типові для суходолу півдня України у час існування гіпаріонової фауни

- лісові суббореальні	- саванні
- лісові субтропічно-тропічні	- перигляціальні

62. Пізньоміоценовий басейн Центрального Паратетису, розміщений на Закарпатті

- Дакійський	- Панонський
- Понтичний	- Міотичний

63. Міоценовий басейн Східного Паратетису

- Дакійський	- Месінський
- Сарматський	- Міотичний

64. Наймолодший міоценовий басейн Східного Паратетису

- меотичний	- понтичний
- кімерійський	- сарматський

65. Басейн півдня України – попередник понтичного басейну

- меотичний	- евксинський
- кімерійський	- сарматський

66. Волино-Подільські міоценові моря переважно входили до складу

- Західного Паратетису
- Центрального Паратетису
- Східного Паратетису
- Карпатського Паратетису

67. Мессінська екологічна криза Середземномор'я припадає на

- меотіс
- кімерій
- понт
- сармат

68. Геологічний вік неогену – час широкого розповсюдження літотамнієвих водоростей у межах Волино-Поділля

- меотіс
- баден/баденій
- понт
- сармат

69. Час засолення Волино-Подільського басейну протягом міоцену

- меотіс
- баден/баденій
- понт
- сармат

70. В час максимуму міоценової трансгресії було затоплено

- до 40-а відсотків рівнинно-платформної частини України
- більше 50-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- до 20-ти відсотків рівнинно-платформної частини України
- до 10-ти відсотків рівнинно-платформної частини України

71. Опріснення міоценового Волино-Подільського моря відбулось на початку

- меотісу
- бадену/баденію
- понту
- сармату

72. Геологічний вік неогену – час формування евапоритових товщ на Українському Передкарпатті та Волино-Поділлі

- меотіс
- баден/баденій
- понт
- сармат

73. Час утворення наймолодшого бар'єрного рифу Східного Паратетису

- меотіс
- баден/баденій
- понт
- сармат

74. Час утворення подільських бар'єрних рифів

- пізній баденій - сармат
- баден/баденій
- ранній сармат
- сармат

75. Вулканогенні ландшафти Українського Закарпаття формувались протягом

- пізнього пліоцену
- раннього міоцену

- раннього пліоцену
- міоцену

76. Новітній етап горотворення у зовнішній частині Флішових Карпат розпочався

- протягом пізнього палеогену
- у ранньому міоцені

- протягом раннього пліоцену
- у пізньому міоцені

77. Формування сучасних Кримських гір розпочалось

- протягом пізнього пліоцену
- у ранньому міоцені

- протягом раннього пліоцену
- у пізньому міоцені

78. Ранньопліоценовий етап розвитку давнього Чорноморського басейну

- меотичний
- кімерійський

- понтичний
- куяльницький/акчагилський

79. Пізньопліоценовий етап розвитку давнього Чорноморського басейну

- меотичний
- кімерійський

- понтичний
- куяльницький/акчагилський

80. Геологічний вік – кліматичний оптимум пізнього кайнозою України

- меотіс
- кімерій

- ПОНТ
- куяльник/акчагил

81. Геологічний вік – кліматичний оптимум пліоцену України

- меотіс
- кімерій

- ПОНТ
- куяльник/акчагил

82. Геологічний вік – кліматичний песімум пліоцену України

- меотіс
- кімерій

- ПОНТ
- куяльник/акчагил

83. Головні палеогеографічні етапи (віки) пліоцену півдня України

- меотіс і ПОНТ
- куяльник і акчагил

- кімерій і куяльник
- куяльник і ПОНТ

84. “Залізний” вік Криму

- меотіс
- кімерій

- ПОНТ
- куяльник/акчагил

85. Наймолодший геократичний період альпійської палеогеографічної ери

- неоген-четвертинний
- четвертинний
- пліоцен-четвертинний
- третинний

86. Еоплейстоценовий етап розвитку давнього Чорноморського басейну

- гурій
- евксин
- чауда
- карангат

87. Найбільша ранньонеоплейстоценова трансгресія давнього Чорноморського басейну

- гурійська
- евксинська
- чаудинська
- карангатська

88. Найбільша середньонеоплейстоценова трансгресія давнього Чорноморського басейну

- гурійська
- давньоевксинська
- чаудинська
- карангатська

89. Найбільша пізньонеоплейстоценова трансгресія давнього Чорноморського басейну

- гурійська
- евксинська
- чаудинська
- карангатська

90. Палеогеографічний етап – кліматичний оптимум середнього неоплейстоцену України

- кайдацький
- завадівський
- сульський
- бузький

91. Перший палеогеографічний етап середнього неоплейстоцену України

- кайдацький
- завадівський
- сульський
- бузький

92. Льодовикова епоха – час максимальної трансгресії плейстоценового льодовика на теренах центральної частини України

- окська
- московська
- дніпровська
- сульська

93. Льодовикова епоха – час максимальної трансгресії плейстоценового льодовика на теренах західної частини України

- окська
- московська
- дніпровська
- сульська

94. Етап тривалого існування особливо суворих кліматичних умов протягом пізнього неоплейстоцену України

- кайдацький
- завадівський
- сульський
- бузький

95. Завершальний палеогеографічний етап пізнього неоплейстоцену України

- причорноморський
- дофінівський
- сульський
- бузький

96. Етап тривалого існування особливо сприятливих кліматичних умов протягом пізнього неоплейстоцену України

- кайдацький
- завадівський
- дофінівський
- бузький

97. Етап формування пізньоплейстоценового лесового покриву України

- кайдацький
- дніпровський
- сульський
- бузький

98. Найбільша трансгресія Чорноморського голоценового басейну

- новочорноморська
- новоевксинська
- німфейська
- карангатська

99. Наймолодша трансгресія Чорноморського голоценового басейну

- новочорноморська
- новоевксинська
- німфейська
- карангатська

100. Період – кліматичний оптимум голоцену України

- бореальний
- атлантичний
- суббореальний
- субатлантичний

КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ

За результатами вивчення курсу студент отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як сума оцінок з двох змістових модулів та оцінки за іспит (50 балів за поточний контроль +50 за іспит).

Студент має можливість набрати певну максимальну кількість балів у межах кожного змістового модуля, виконуючи різні види робіт. Систему їх оцінювання подано у таблицях.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточний контроль, семінарські заняття			Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Семінарські заняття	Контрольні роботи		50	100
	Модуль 1	Модуль 2		
15	Теми 1-5	Теми 1-10		
	15	20		

Бальна система оцінювання різних форм навчання студента:

I-й модуль

№ з/п	Назви виду роботи	Бали (максимальні)
1	Контрольна робота	15
2	Підготовка реферату, виступ на семінарському занятті	15
	Всього:	30

II-й модуль

№ з/п	Назви виду роботи	Бали (максимальні)
1	Контрольна робота (тестування)	20
	Всього:	20

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ З КУРСУ “ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ”

1. Періодизація фанерозою України: палеогеографічні етапи, критерії та проблеми їхнього виділення.
2. Розвиток палеогеографічних досліджень в Україні.
3. Пізній докембрій району України: палеогеографічні етапи, події та регіони.
4. Палеогеографія України у ранньому палеозої.
5. Україна у герцинську палеогеографічну еру. Таласократичний період.
6. Україна у герцинську палеогеографічну еру. Геократичний період.
7. Україна в альпійську палеогеографічну еру. Донеогенові етапи.
8. Палеогеографічна ситуація на Україні у палеогеновий час.
9. Природа України у міоценовий час.
10. Палеогеографічна ситуація на Україні у пліоценовий час.

11. Загальні риси й вивченість плейстоцену України.
12. Природа України в еоплейстоцені.
13. Етапи та особливості розвитку природи України в неоплейстоценовий час.
14. Природа України у пізньольодовиковий час.
15. Природа України у голоцені.

1. Палеогеографічні регіони фанерозою України: країни, провінції, області та підобласті, критерії та проблеми їхнього виділення.
2. Центральноросійська палеогеографічна область.
3. Волино-Подільська палеогеографічна область.
4. Дніпровсько-Донецька палеогеографічна область.
5. Палеогеографічні особливості Донецького регіону.
6. Волино-Подільська та Дніпровсько-Донецька області в герцинську палеогеографічну еру: подібні та відмінні риси.
7. Причорноморська палеогеографічна область.
8. Причорноморська та Середньоруська палеогеографічні області: подібні та відмінні риси.
9. Чорноморсько-Кримська палеогеографічна область.
10. Кримський палеогеографічний регіон.
11. Чорноморська палеогеографічна підобласть.
12. Карпатський палеогеографічний регіон.
13. Передкарпатська палеогеографічна підобласть.
14. Закарпатська палеогеографічна підобласть.
15. Палеогеографічні провінції та області рівнинно-платформної частини України в неоплейстоценовий час.

1. Волино-Поділля у каледонську палеогеографічну еру.
2. Волино-Подільська область у герцинську палеогеографічну еру.
3. Дніпровсько-Донецька область у герцинську палеогеографічну еру.
4. Ранній період альпійської палеогеографічної ери у рівнинно-платформній частині України.
5. Волино-Поділля у крейдовому періоді.
6. Карпатський регіон України у крейдово-палеогеновий час.
7. Середній період альпійської палеогеографічної ери у рівнинно-платформній частині України.
8. Волино-Подільська палеогеографічна область у міоценовий час.
9. Передкарпатська палеогеографічна область у міоцені.
10. Неоген Закарпаття.
11. Природа південної частини України у пізньоміоценовий час.
12. Природа південної частини України у ранньопліоценовий час.

13. Природа південної частини України у пізньопліоценовий час.
14. Українське Передкарпаття та Волино-Поділля в неоплейстоценовий час.
15. Розвиток Чорноморського басейну у четвертинний час.

Рекомендована література

Базова

1. Атлас палеогеографічних карт Української РСР і Молдавської РСР (з елементами літофацій). Масштаб 1:2 500 000 / За ред. акад. АН УРСР В.Г. Бондарчука. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960.
2. Веклич М.Ф. Основы палеоландшафтоведения. – К.: Наукова думка, 1990.
3. Рослый И.М. Палеогеография Украины в антропогене. – К.: Вища школа, 1988.
4. Стратиграфія УРСР: В 11 т. – К.: Наукова думка, 1963-1975. – Т. 1-11.

Допоміжна

1. Адаменко О.М., Гродецкая Г.Д. Антропоген Закарпаття. – Кишинев: Штиинца, 1987.
2. Болиховская Н.С. Эволюция лессово-почвенной формации Северной Евразии. – М.: Изд-во Москов. ун-та, 1995.
3. Брацлавський П.Ф., Великанов В.Я. Палеогеографія України в сарматському віці // Зб. наук. праць УкрДГРІ. № 1-2. – 2010. – С. 92-104.
4. Веклич М.Ф. Палеоэтапность и стратотипы почвенных формаций верхнего кайнозоя. – К.: Наукова думка, 1982.
5. Географія українських і сумежних земель – Т. 1: Загальна географія / Опрац. і зред. В. Кубійович. – [Факс. перевид.] – К.: Обереги, 2005.
6. Геология СССР: В 48 т. – Т. 48. Карпаты. Ч. 1. Геологическое описание. – М.: Недра, 1966.
7. Геология СССР: В 48 т. – Т. 8. Крым. Ч. 1. Геологическое описание. – М.: Недра, 1969.
8. Герасименко Н.П. Розвиток зональних ландшафтів четвертинного періоду на території України. – Автореферат дис. ... доктора географічних наук. Київ, 2004.
9. Гричук В.П. История растительности Русской равнины в плейстоцене. – М.: Наука, 1989.
10. Динамика ландшафтных компонентов и внутренних морских бассейнов Северной Евразии за последние 130 000 лет. Атлас-монография / Под ред. А.А. Величко. – Москва, ГЕОС, 2002.

11. История геологического развития Украинских Карпат / О.С. Вялов, С.П. Гавура, В.В. Даныш и др. – К: Наук. думка, 1981.
12. Климаты Северной Евразии в кайнозое. – М.: ГЕОС, 2001.
13. Козин Я.Д. Геологическое прошлое Крыма. – М.: Изд-во АН СССР, 1954.
14. Круглов С. Проблемы тектоники и палеодинамики запада Украины. – Львов, 2001.
15. Кудрин Л.Н. Стратиграфия, фации и экологический анализ фауны палеогеновых и неогеновых отложений Предкарпатья. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1966.
16. Куница Н.И. Природа Украины в плейстоцене. – Черновцы: Рута, 2007.
17. Лазуков Г.И. Плейстоцен территории СССР. – М.: Высшая школа, 1989.
18. Маруашвили Л.И. Палеогеографический словарь. – М.: Мысль, 1985.
19. Медведєв А.П., Варичев О.С. Пра-Карпати (конструкція і деструкція). – Львів: ІГГГК НАН України, 2000.
20. Мельничук І.В. Палеоландшафти України в антропогені. – К.: ВГЛ “Обрії”, 2004.
21. Пазинич В.Г. Геоморфологічний літопис Великого Дніпра. – Прилуки: Гідромас, 2007.
22. Пазинич В.Г. Топ-5 геоморфологічних та палеогеографічних проблем України / За редакцією В.В. Стецюка. – К.: “Вік принт”, 2012.
23. Палеогеографічні умови антропогену на території України <http://geografica.net.ua>.
24. Палеогеография Европы за последние сто тысяч лет (атлас-монография) – М., 1982.
25. Палеогеография Киевского Приднепровья / Веклич М.Ф., Сиренко Н.А., Матвишина Ж.Н. и др. – К.: Наукова думка, 1984.
26. Палеогеография. Палеоландшафты / Веклич М.Ф., Сиренко Н.А., Матвишина Ж.Н. и др. – К.: Наукова думка, 1977.
27. Палеогеография Молдавии / Бобринский В.М. и др. – Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1965.
28. Палеогеография СССР: Объяснительная записка к Атласу литолого-палеогеографических карт СССР. – М.: Недра, 1974-1975. – Т. 1-4.
29. Палеоклиматы и палеоландшафты внетропического пространства Северного полушария: поздний плейстоцен-голоцен. Атлас-монография / Отв. ред. А.А. Величко. – М.: ГЕОС, 2009.
30. Пастернак С.І., Сеньковський Ю.М., Гаврилишин В.І. Волино-Поділля у крейдовому періоді. – К.: Наук. думка, 1987.
31. Педанюк Г. І., Веліканов В.Я., Кузьменко Л. С. Палеогеографія та еволюція ранньокрейдowego осадконакопичення на території України // Зб. наук. праць УкрДГРІ. № 3-4. – 2010. – С. 89-104.

32. Просторово-часова кореляція палеогеографічних умов четвертинного періоду на території України / Матвіїшина Ж.М., Герасименко Н.П., Передерій В.І. та ін. / За редакцією Ж.М. Матвіїшиної – К.: Наукова думка, 2010.
33. Рельєф України. Навчальний посібник / За загальною редакцією В.В. Стецюка. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2010.
34. Рослий И.М. Природа СССР в антропогене. – К.: Вища школа, 1986.
35. Свинко Й.М. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007.
36. Свиточ А.А., Сорохтин О.Г., Ушаков С.А. Палеогеографія: Учебник / Под ред. Г.А. Сафьянова. – М.: Изд. центр “Академия”, 2004.
37. Сіренко І, Іваник М. Палеогеоморфологія: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
38. Сиренко Н.А., Турло С.И. Развитие почв и растительности Украины в плиоцене и плейстоцене. – К.: Наук. думка, 1986.
39. Стецюк В. Невеселі роздуми про палеогеографію антропогену
http://geografica.net.ua/publ/sattti/statti_ukrajinskikh_naukovciv.
40. Стратиграфія СССР. Неогеновая система. – М.: Недра, 1986.
41. Стратиграфія СССР. Четвертичная система. – Т 1, 2. – М.: Недра, 1982, 1984.
42. Четвертичная палеогеографія екосистеми Нижнього и Среднього Дністра // О. М. Адаменко, А. В. Гольберт, В. А. Осіюк и др. – К.: Феникс, 1996.
43. Хотинский Н.А. Голоцен Северной Евразии. – М.: Наука, 1997.

ЗМІСТ

Вступ	3
Структура навчальної дисципліни	4
Програма навчальної дисципліни	5
Питання для самостійної роботи, семінарських занять і контрольних робіт. Рекомендована література	7
<i>Питання на перший модуль</i>	7
<i>Питання до семінарських занять</i>	8
Вимоги до написання та оформлення рефератів	9
Розподіл питань до семінарських занять	10
Тестові питання для самоконтролю та перевірки якості знань	11
Критерії успішності	22
Екзаменаційні питання з курсу “Палеогеографія України”	23
Рекомендована література	25

Навчально-методичне видання

ГНАТЮК Роман Михайлович

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ПИТАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для семінарських занять і самостійних робіт
з курсу
“Палеогеографія України”

Для студентів напрямку підготовки
6.040104 – Географія

Підписано до друку 2013 р. Формат 60×84 1/16
Друк: різнографія. Ум. друк. арк. 1,3.
Наклад 50 прим. Зам.